

ORSZÁGOS TRANZITFOGLALKOZTATÁSI EGYESÜLET

Magyar-szlovák-román foglalkoztatási jógyakorlatok gyűjteménye

EFOP-5.2.2-17-2017-00023 „Közmunkából az
elsődleges munkaerőpiacra”

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

Bevezető.....	3
Magyarországi jógyakorlatok	4
Cserdi.....	4
Hajdúnánás.....	5
Ináncs	6
Kiskassa.....	7
Pocsaj.....	8
Tetétlen	9
Tiszagyulaháza.....	10
Trizs	11
Vásárosmiske.....	12
Szlovákiai jógyakorlatok	13
Kolostor Rozsnyón (Monastery)	13
Korompó.....	14
Oázis	15
Relevant.....	16
SOSNA.....	17
Sprisky Hrhov	18
Svatobor	19
Valaska (WASCO).....	20
Romániai jógyakorlatok.....	21
DIZAB-ROM.....	21
FELIX	22
Hófehérke.....	23
Recikli	24
SM Emmaus.....	25
STEA.....	26
Tamáshida	27
Melléklet.....	28

Bevezető

Az EFOP-5.2.2-17-2017-00023 Közmunkából az elsődleges munkaerőpiacra elnevezésű projekt fókuszában az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök, ezen belül a közfoglalkoztatás áll. A projekt keretében Magyarországon 9 közfoglalkoztatási, illetve foglalkoztatási jógyakorlatot látogattunk meg, emellett Szlovákia és Románia területéről gyűjtöttünk olyan foglalkoztatási kezdeményezéseket, melyek alternatívaként adaptálhatóak a közfoglalkoztatásból való kivezetés folyamata során.

Mind Szlovákiában, mind Romániában létezik a közfoglalkoztatás intézménye, ugyanakkor nem igazán elterjedt, és nem is nevezhető sikeresnek, hiszen a legdepriváltabb rétegek számára kínál végzettséghez nem kötődő feladatvégzést, általában közterületek, vízelvezető árkok tisztán tartását, mindezt segély fejében. Emiatt olyan gyakorlatokat kerestünk, amelyek ugyanennek a rétegnek kínálnak komplex, a szegénységből kivezető foglalkoztatási formákat, és amely gyakorlatok a magyar munkaerőpiacon is sikerrel adaptálhatóak lennének, mind a tartós közfoglalkoztatottak, mind azok körében, akik szeretnének kilépni az elsődleges munkaerőpiacra, de különböző módon vannak akadályoztatva ebben.

A gyűjtemény 9 magyarországi, 8 szlovákiai és 7 romániai jógyakorlat leírását tartalmazza.

A projekt során gyűjtött jógyakorlatok mellett Magyarországon és Szlovákiában esettanulmányok is készültek a kutatáshoz. A kettő közötti fundamentális különbségek az alábbiak voltak:

(1) Jó gyakorlatok.

- Célja:
  - a. Átfogó, rövid leírás a megvalósuló programokról
  - b. Az esettanulmányok megalapozása (mit érdemes interjúformában megkérdezni, a mintaválasztásban is segíthet)
- Formája: kérdőív nyitott kérdésekkel
- A kérdés módja: személyes kérdés / önkitöltés papíron / önkitöltés elektronikusan – a kérdőív a döntésnek megfelelően alakítandó

(2) Esettanulmányok

- Célja:
  - a. A programok sokoldalú bemutatása
  - b. A szereplők (szervezők, egyéb közreműködők, különböző munkanélküli rétegek) motivációik feltárása
  - c. A támogatási konstrukció(k) szerepe a programok megvalósításában
  - d. A programok belső koherenciájának, inkoherenciájának feltárása
  - e. A programok fenntarthatóságát biztosító tényezők feltárása
- Megvalósítása: félig strukturált interjúk + adatelemzés

Magyarországi jógyakorlatok

Cserdi

Cserdi Baranya megyében, Pécestől mindössze 20 km-re helyezkedik el, lakossága a legutóbbi adatok alapján 420 fő. Tipikus baranyai kistelepülés, csak két utcából áll. Lakosságának nagy részét a roma lakosság alkotja, de néhány német család is gyökerekkel rendelkezik itt. Cserdi az országos hírekbe a helyi bűnözési ráta drasztikus csökkenése, a felelős gyerekvállalás népszerűsítése, a települési munkanélküliség megszüntetése során került be, a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való kitörés számos helyi lakos esetében megvalósult.

A közmunkaprogram során a legnagyobb létszám 121 fő volt, 2019-ben már csak 9 fő volt alkalmazva a programban. 2016-ban és 2017-ben a falu keresőképes lakosságának nagy része még közfoglalkoztatottként dolgozott a helyi mezőgazdasági programban (2016-ban 82, 2017-ben 45 fő). Több díjat is nyertek termékeikkel, mint például a gyömbéres lekvár, a perui krumpli vagy a befőttes üvegben értékesített cigány lecsó.

A településvezetésnek kezdettől fogva célja volt, hogy a közmunkaprogram ne legyen állandó munkalehetőség a településen, így igyekezett olyan gazdaságot kialakítani, amely alkalmas arra, hogy később valódi vállalkozássá válhasson. Az önkormányzat ennek érdekében saját kft-t alapított, a termények feldolgozása és a helyi termékek előállítására is ennek keretében történik. Jelenleg fejlesztés alatt áll egy 250 m²-es raktár, egy hozzá tartozó hűtőház és egy logisztikai bázis létrehozása, a szükséges árumozgató és csomagoló gépek beszerzésével együtt (gyalogos targonca, raklap rakodó béka, hálózó, vákuumcsomagoló, sokkoló, fóliázó, vonalkódoló rendszer). A termékek szállítását egy hűtő furgon segítségével oldják meg.

A központ és infrastruktúrája szabad kapacitásait a környező települések közmunka program keretében megtermelt termékei, és a térség őstermelő, kistermelői helyi termékei raktározására, logisztikájára ajánlotta fel az üzemeltető, önköltségi áron, aminek célja egyrészt a működtetés, fenntartás költségei forrásainak biztosítása, másrészt a térség gazdaságfejlesztéséhez való hozzájárulás. Jelenleg örlemények gyártásával foglalkoznak, az önkormányzat vállalkozásában 13 fő dolgozik. Cél, hogy a jellegzetes cigány fűszerek, pácok szélesebb közönséghez is eljussanak, ennek érdekében már folynak a tárgyalások a Lidl, Spar és Aldi áruházakkal. A cigány lecsó több verzióban, pl. light, erős, vega stb. verziókban lesz elérhető. Fontos, hogy a termékek minőségi alapanyagokból készüljenek, és csak hibátlan termékek kerüljenek a polcokra.

Az ehhez szükséges új gyártóüzem építés alatt áll, a tervek elkészültek, várhatóan 2020. júliusában lesz átadásra kész. A C1 márkanév alatt készülő termékek között 258 fajta fűszerkeverék, lecsó és grillpác készül, itt történik a csomagolás és a gyártás is. A termékek fejlesztését alapos piackutatás előzte meg, csak olyan terméket terveznek piacra dobni, amely más gyártótól nem beszerezhető.

A gyárban készült termékekhez webshop is készül, amelyen keresztül országosan is szállítanak majd.

Hajdúnánás

Hajdúnánás Hajdú-Bihar megyében található, lakosainak száma 17.172 fő (2015). A közmunka programban foglalkoztatottak jelenlegi létszáma 360 fő, ez a szám évről évre csökken. A program 2010 óta nyújt foglalkoztatási lehetőséget a településen, kezdetben több mint 1000 fő volt bevonva a különböző programelemekbe. A 360 fő közfoglalkoztatottat, akik jelenleg 4 helyszínen dolgoznak, egy 14 fős, magasabb iskolai végzettséggel (érettségi, diploma) rendelkező, szintén közfoglalkoztatás keretében alkalmazott adminisztratív stáb irányítja, ők rendezik a közmunkaprogramok adminisztrációját, dokumentálását. Ők külön, egy tavaly felújított épületben dolgoznak, és nem az önkormányzat épületéhez, hanem a mezőgazdasági tevékenységek helyszínéhez közel helyezkednek el, ezzel is megkönnyítve a programban résztvevők napi életét.

A legtöbb programelem a település határában fekvő Kendereskertben folyik, itt mintegy 120 jószágot, köztük magyar tarkákat, mangalicákat, bivalyokat, szürkemarkákat és tyúkokat, nyulakat nevelnek a közfoglalkoztatottak, emellett 5 fóliasátorban burgonyát, borsót, salátát, hagymát és egyéb, a közétkeztetésben jól felhasználható növényt termesztnek. A megtermelt zöldségek nagyjából fele képes ellátni a kétezer fős közétkeztetési rendszert, a másik felét a helyi piacon adják el, vagy olyan éttermeknek értékesítik, akik képesek megfizetni a megtermelt áruk bio árát is.

Az állattenyésztésből szintén a közétkeztetés kap minden hónapban egy-egy adag húst, a maradékot a piacon és éttermeknek árúsítják. Az állatokat jelenleg csak vágásra tenyésztik, de tervben van egy fejőüzem kiépítése is, amellyel már sajtot és tejet is készíthetnének, illetve árúsíthatnának.

A Kendereskertben tenyésztett állatokat vágás után a helyi húsboltban füstölik, a helyiek is itt vásárolhatják meg az elkészült kolbászokat, szalonnákat, zsírosbödönöket. A húsbolt mellett jelenleg épül egy hűtőház, az önkormányzat pedig olyan vágóhidat is tervez a közeljövőben létrehozni, amely az EU-s elvárásoknak megfelel, így pedig a húsokat külföldön is értékesíteni tudják. A területen üzemel egy vendégház is, ide nyaranta várják a helyi óvodásokat és kisiskolásokat, hogy megismerjék a ház körüli állatokat, nevelésüket, illetve a látogatók megtekinthetik az állandó helytörténeti kiállítást is, ami egész évben várja a látogatókat.

A helyi fejlesztések célja nemcsak az önkormányzat bevételeinek növelése, hanem a közfoglalkoztatásban lévők közül azoknak a felkészítése is a piaci alapú munkára, akiket szeretnének átvenni a szociális gazdaság alkalmazottai közé. Az állattartás egyik célja továbbá a közétkeztetésben legalább havonta, de inkább hetente egy napot az egészséges étkezésnek szentelni, ennek érdekében a közétkeztetésben résztvevők konyhák (óvoda, iskola, idősotthon) részesedik a Kendereskertben megtermelt zöldségekből és levágott állatokból is.

Az önkormányzat leginkább a Terület – és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében meghirdetett pályázatokból képes fenntartani a rendszert és fejleszteni a meglévő programelemeket, de a folyamatos terjeszkedéssel igyekszik nyereséget termelni a vállalkozáselemek számára is.

A fenti tevékenységeken túl a közfoglalkoztatottak a közterületek karbantartását is elvégzik.

Ináncs

Ináncs Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Miskolctól 35, a járásközpont Encstől 7 km-re helyezkedik el. Lakossága jelenleg 1212 fő. A rendszerváltást követően a munkanélküliség tömegesen érintette a települést, hiszen a lakosság nagy része a miskolci gyárakba járt be dolgozni. 2011-ben itt indult az ország első START-munkaprogramja, akkor a foglalkoztatottak száma 250 és 300 fő között mozgott. Az aktív keresők száma ekkor mindössze 540 fő volt. A programban a bértámogatás mellett dologi költségekre is lehetett pályázni, ezt kihasználva, egymásra épülő modellt tudtak létrehozni a településen.

Az önkormányzat már akkor is rendelkezett saját földterületekkel, melyeket időközben bővítettek is, most 20 hektáron gazdálkodtak. Elsősorban szántóföldi növénytermesztés, takarmánytermesztés, 5 hektáron pedig gyümölcsstermesztés folyik. A kertészetben üvegházak és fóliasátrak is találhatóak, melyben alapvető zöldségeket termelnek, a nem túl igényes gondozást igénylő növényekkel együtt. A cél a 450 főt ellátó közkonyha segítése helyben termelt zöldségekkel. Jelenleg elsősorban répát, burgonyát, karalábét, hagymát, borsót, salátaféléket termesztenek itt a közfoglalkoztatottak segítségével. Más földterületeken búzát, kukoricát és árpat termesztnek, melyet a saját maguk által épített terménytárolóban raktároznak el. A gyümölcsösben meggy, körte, alma és barack terem, ezekből befőttet és lekvárt készítenek a konyhán. A fennmaradó gyümölcsből pálinkát főznek. A terményekből a felesleget a helyi szociális boltban értékesítik a helyi lakosság számára.

A zöldségek, gyümölcsök mellett a helyi intézmények konyháit hússal és tojással is igyekeznek ellátni. A folyamatos tojásellátást a 300 db, szabadon tartott tyúk biztosítja, a tojásokból a tésztaüzemben házi tészta is készítenek. A sertéstelepen 25 anyakoca és néhány kan él. A kismalacok a programban dolgozók által épített külön ólban kerülnek elhelyezésre. Mivel a településen nem működik vágóhíd, a levágásra szánt állatokat más településre szállítják át és félsertésként hozzák vissza, melyek feldolgozása már helyben történik. Az állattartásból származó szerves trágyát a szántóföldeken használják fel.

Az önkormányzat a mezőgazdasági munka és az ott termelték felhasználása mellett betonelemeket is gyárt, elsősorban saját felhasználásra, így oldják meg a belvíz és csapadékvíz elvezetését a településen. Gyártanak járda elemeket is, már 3.5 km utat készítettek a településen. Emellett közterületek burkolását, parkolókat is építettek. A felesleget más önkormányzat számára értékesítik. Foglalkoznak épületek felújításával is, helyrehozták a polgármesteri hivatalt, az iskolát, az óvodát, a közösségi házat és az egészségházat.

Fontosnak tartják a fiatalok helyben tartását, 8 fiatalnak biztosították a közmunkát abban az esetben, ha a nyelvvizsga megszerzése volt az akadálya a diploma megszerzéséhez. Ők a település könyvtárában, közösségi házában dolgoztak, mellette tanultak a nyelvvizsgára.

A sikeres közmunkaprogram végrehajtása hatására Ináncs kikerült a hátrányos helyzetű térségek közül, mert a három mutatójuk meghaladja a minimális mértéket (infrastruktúra, foglalkoztatás, gazdasági mutató (adóerőképesség), így több pályázati forrástól elestek.

Kiskassa

Kiskassa település Baranya megyében található, mindössze 282 fő lakja. Zsákfalú, átmenő forgalma nincs.

A közmunka programban foglalkoztatottak jelenlegi létszáma 3 fő, 2012-ben még 35 fő közfoglalkoztatott volt.

A településen közmunkaprogram keretében fa termékek gyártása folyik, ez egyedülálló a környéken, mert egyébként nem jellemző az értéketető program.

A kezdetektől fogva értékteremtő munkában gondolkodtak, a mezőgazdasági termeléshez kicsik voltak az önkormányzati területek, gépek sem álltak rendelkezésre, a meglévő földterületeken pedig már egyébként is levendulát termesztettek. Ezután jött az ötlet a fa termékek gyártására. Először „rusztikus” kertibútorokat készítettek, mert csak kézigyalujuk, stílfűrészük, gatterük volt. Azóta Közmunkaprogramban biztosított eszközbeszerzés segítségével már korszerűbb gépeik vannak. A faanyagot a Mecsekerdő Zrt-től szerzik be. Fontos szempont a munkák kiválasztásánál, felvállalásánál, hogy a női munkavállalók a nehezebb fizikai munkát igénylő feladatok elvégzését nem végezhetik, férfi munkavállaló pedig jelenleg csak 1 fő van. Ez a 3 fő munkavállaló várhatóan már nem fog visszamenni az elsődleges munkaerőpiacra (kor, befejezetlen általános iskola, kisgyerek miatt).

A közmunkaprogramban fontosnak tartják a munkaerő-piaci felkészítést (pontos kezdés, valódi munkavégzés) annak érdekében, hogy az emberek felkészüljenek az elsődleges munkaerőpiacra. Akik eddig elhelyezkedtek, nem morzsolódtak le, mindenki dolgozik.

A termékeket meg lehet rendelni a település honlapján keresztül, szórólapoznak, adventi vásárba járnak, szájhagyomány útján terjed a termékek híre. Egyedi megrendeléseket is teljesítenek pl. borászatba, díszkút, infótábla, buszmegálló, emlékmű, ravatalozó esőbeálló stb. Nem nagyon hirdetik magukat, mert a 3 fő kapacitása véges.

Van kapcsolat a környező közmunkaprogramokkal, de ők nem termelnek vagy szolgáltatnak, így nem alakult ki cserekereskedelem. Innovatív termékeket állítanak elő, mások másolják őket.

Az árusított termékeken kívül a helyi lakosoknak is adnak ajándékba fatermékeket az éves Fényfesztiválon (aug 18-20) (kategóriák: legvirágosabb udvar, 10 éves folyamatos munkaviszony, gyerekek olvasónaplót írnak – ezzel népszerűsítik a helyi fiókkönyvtárat)

Az önkormányzat sokat pályázik a közmunkán kívül is (útfelújítás, kirándulás).

Pocsaj

Pocsaj Hajdú-Bihar megyében található, lakosainak száma 2642 fő(2015). A közmunka programban foglalkoztatottak jelenlegi létszáma 205 fő, ez a szám évről évre csökken. A program 2011 óta nyújt foglalkoztatási lehetőséget a településen, amely azok számára, akik nem szeretnének ingázni más településre, vagy nem rendelkeznek az elsődleges munkaerőpiac követelményeinek megfelelő képzettséggel és képességekkel, az egyetlen lehetőség a településen.

Jelenleg többféle tevékenység folyik a közmunka program keretein belül. Minden olyan tevékenység bekerült a programba, amelyhez meg tudták teremteni a feltételeket és megtalálták hozzá a munkaerőt.

A program indulásakor képzések kapcsolódtak a különböző tevékenységi területekhez, amelyek során a munkavállalók elsajátíthatták az alapvető szakmai ismereteket. Ezt követően a tudás továbbadása már a tevékenység végzése közben történik. A településen számos különböző területen folyik a foglalkoztatás.

A kovácsműhelyben 2 főt foglalkoztatnak jelenleg, különböző kovácsoltvas termékeket gyártanak, főleg virágtartó állványokat. Az elkészült termékeket Berettyóújfaluba szállítják egy üzletbe, de helyben is árusítják. Cirokseprű készítésével 2 főt foglalkoztatnak, az alapanyagot is maguk termelik meg. Egy fő az előkészítéssel foglalkozik, a másik dolgozó a varrással. A cirokseprűre állandó kereslet van.

Jelenleg 5 fóliasátorban termesztenek zöldségeket, mely nagy részét a közétkeztetésben használják fel, kisebb része értékesítésre kerül. A megmaradt zöldséget a savanyító üzem dolgozza fel, illetve lefagyasztásra is kerülnek a későbbi felhasználás érdekében. A zöldség feldolgozó üzemben piros paprika örlemény is készül, nagyjából kiszárítják a növényt, majd elszállítják egy kisvállalkozóhoz, aki befejezi a szárítási folyamatot és megőrli a paprikát, az örlemény aztán itt Pocsajon kerül csomagolásra.

A programban szabadföldi termesztéssel is foglalkoznak, pl. a korábban említett seprűkészítéshez termesztenek cirkot, a tökmagolaj gyártáshoz tököt, és egyéb zöldségeket is, pl. burgonyát, brokkolit, állattartás keretében kecskéket, birkákat, sertést és tyúkot tartanak. A tejet sajtkészítők felvásárolják és sajtot készítenek belőle, a tojás egy részéből szárasztésza készül.

A közmunkaprogramok között számos kézműves termék készítés is folyik. A fazekas műhelyben különböző cserépedények készülnek, illetve gyártanak cserépkályha csempéket is. A kosárfonó műhelyben különböző típusú kosarakat készítenek hagyományos technikával. A szövő műhelyben szőnyegeket, falvédőket állítanak elő. A méretek előre adottak, a mintázatot és színeket azonban szabadon alakíthatják a dolgozók, illetve előfordul, hogy megrendelésre is dolgoznak.

A közterületek karbantartását és a vízügyi feladatok ellátását is közmunkaprogram keretében végzik.

Tetétlen

Tetétlen Hajdú-Bihar megyében található település, lakosainak száma 1442 fő. A települési önkormányzat által megvalósított közmunka program története 2012-ig nyúlik vissza, a Start kistérségi mintaprojekt keretében indult útjára. A közmunka programban foglalkoztatottak jelenlegi létszáma 127 fő, különböző helyszíneken.

A tevékenységek kialakításakor fontos volt, hogy minél több álláskeresőt tudjanak értékteremtő munkába vonni, hiszen a településen elhelyezkedni nem tudók legközelebb a szomszédos Földesre, Kabára vagy Püspökladányba tudnak ingázni. A településen vasútállomás, illetve az 50 km-re levő Debrecenbe induló közvetlen buszjárat nincs.

A mezőgazdasági tevékenységek között a homoktövis termesztés és feldolgozás az egyik fő tevékenység, a megművelés és betakarítás is kézi munkával történik. Folyamatosan dolgoznak új termékek fejlesztésén is. A Tetétlen Kincsei helyi termék boltban, illetve vásárokon értékesítik a kész termékeket. A termékfejlesztés során együttműködés is kialakult több települési önkormányzattal. A mezőgazdasági tevékenységek között birkatartással és zöldségtermesztéssel is foglalkoznak, ezek egy része helyben feldolgozásra kerül, a település intézményeinek étkeztetésében kerülnek felhasználásra, illetve értékesítésre kerülnek a mintaboltban.

Fóliasátrakban palánták előnevelése folyik jellemzően, ezzel átlagosan 20 fő foglalkozik a programon belül.

Három telepen működik strucc telep, ahol a Kiskunhalasról érkezett előnevelt kis struccokból nevelnek 110 kg-os vágósúlyú madarakat, ekkor kerülnek eladásra és elszállításra szlovák, olasz és francia felvásárlókkal kötött szerződések alapján. Az igény nagyobb, mint amit ki tudnak elégíteni, ezért még a bővítés lehetséges. A struccartás beváltotta a hozzá fűzött reményeket, 6 főnek biztosít munkát a településen, a befolyt bevételből pedig különböző fejlesztéseket tudnak megvalósítani a településen (pl. utak építése, épületek renoválása).

Kézműves tevékenységek közül 5 fő foglalkozik a papír brikett készíttéssel, a szövő műhelyben négy fő dolgozik. A brikettet a településen használják fel, a szövő műhelyben készült különböző szőnyeget a helyi termék boltban, illetve vásárokon értékesítik, valamint megrendelésre is dolgoznak. A helyi termék boltban, illetve vásárokon kerülnek értékesítésre a különböző méretű seprűk és a különféle formájú és színű díszgyertyák, amelyeket 5-5 fő készít.

A varrodában 6 fő dolgozik, különböző háztartásban használható termékek készítenek, pl. konyhai textil áruk, székpárnák, táskák. A termékek egyrészt a helyi intézményekbe kerülnek, másrészt a más termékek esetében is alkalmazott értékesítési csatornákon – a helyi termék boltban és vásárokon – kerülnek értékesítésre.

Jellemzően helyi igényeket elégít ki az asztalos műhely, ahol a település intézményeinek megrendelésére készülnek bútorok, berendezési tárgyak, 5 főt tud itt foglalkoztatni a közmunkaprogram.

Tiszagyulaháza

Tiszagyulaháza Hajdú-Bihar megyében, a Polgári járásban fekszik. Aprócska település, mindössze 729 fő lakja. A települési önkormányzat által megvalósított közmunka mai tevékenységeit 2016-ban kezdte meg, azelőtt leginkább mezőgazdasági munkát folytattak. A közmunka programban foglalkoztatottak jelenlegi létszáma 30 fő, különböző helyszíneken.

A településen az alábbi tevékenységek folynak közfoglalkoztatás keretében: a 15 főt foglalkoztató betonüzem, a Tisza Íze brand termékeit előállító konyhai tevékenység, a varroda, egy asztalos üzem, mezőgazdasági növénytermesztés, illetve virágkertészet.

A virágkertészet 2013 óta szerepel a közfoglalkoztatás tevékenységei között, és ez az egyik legsikeresebb ágazat a településen. A 22 virágféle termesztése 4 fóliasátorban, 15 fő közmunkás segítségével folyik. (A negyedik sátrat a Legjobb Önkormányzati Gyakorlat Programon nyert 4 millió forintból állították fel.) A virágokat prémium talajban és tápszerrel, kiemelt odafigyeléssel nevelik, így sokáig virágozva díszítik a településeket. A program elsősorban olyan növényekkel foglalkozik, amelyek viszonylag kevés odafigyelést igényelnek a kiültetést követően és nem kényesek a túllöntözésre vagy az esetlegesen elmaradt locsolásra sem – ezek az úgynevezett „önkormányzati virágok”, ahogy a program vezetője hívja őket.

A virágokat számos önkormányzat vásárolja Tiszagyulaházáról, illetve cserealapként is működik – a virágokért cserébe a település kapott már kültéri padokat, virágtartókat és biciklitárolót is.

Szintén a virágkertészetben teremnek jelenleg a Tisza Íze brand alapját adó chilipaprikák, melyekből különböző erősségű és ízvilágú szószok készülnek, kézműves üvegekben. A Helyi Sajátosságok Közmunkaprogram keretében kezdetben csak paprikakrém készült, ezt azonban a polgármester nem ítélte kellőképp versenyképesnek – akkoriban ugyanis majdnem minden település készített paprikakrémet. Emiatt kellett valami különlegesebbet előállítani – így esett a választás a chili paprikákra. A szószokat 2 fő állítja elő a konyhán; egyrészt mivel ez időszakos munka, másrészt a termesztett növények mennyisége nem akkora, hogy tömegtermelésbe lehessen kezdeni, a szószokat leginkább ajándékként osztogatják, illetve vásárokon értékesítik.

A varrodában szintén 2 fő dolgozik, ők elsősorban népi motívumokkal ellátott párnákat, kötényeket, házi áldásokat, illetve chili figurás kötényeket készítenek. A termékek elsősorban kiállításokon, vásárokon, termékbemutatókon érhetőek el, céljuk leginkább a település sokszínűségének népszerűsítése.

A betonüzem tevékenysége Tiszagyulaháza másik kiemelt projektje a virágkertészet mellett. Az üzemben 15 fő dolgozik, leginkább térkő készítéssel foglalkoznak. A térköveket elsősorban a település fejlesztéséhez használják, de igény esetén eladásra is termelnek. Az itt készített térkövekből újították fel a település köztereit, középületeinek környékét, mint pl. az Egészségház, Művelődési Ház.

Trizs

Trizs Aggtelek mellett, a szlovák határtól mindössze néhány km-re helyezkedik el, lakossága mindössze 213 fő. A közmunka programban foglalkoztatottak jelenlegi létszáma 12 fő, ez a szám évről évre csökken. A program 2011 óta nyújt foglalkoztatási lehetőséget a településen, a legnagyobb számban 2011-2014 között, 40 fő volt bevonva a különböző programelemekbe.

Az önkormányzat foglalkoztatói tevékenységei között kezdetben a közhasznú és közcélú, elsősorban településgondozással kapcsolatos munkák voltak jelen, a START-mintaprogram indulásakor konyhakerti növények, gyümölcsök, takarmánynövények termesztésével, állattartással kezdtek foglalkozni.

A helyi Trizsi Ízek szociális szövetkezet 2015-ben alakult, kifejezetten azért, hogy valamilyen helyi terméket állítsanak elő. A munkavállalók, a projektmenedzseren kívül, mind a közfoglalkoztatásból kerültek ki, jelenleg 6 főt foglalkoztatnak itt pályázati forrásból.

Az induláskor a legnehezebb az élelmiszeripari előállító tevékenységekhez szükséges engedélyek beszerzése volt, ehhez, mivel pályázati forrásból épült a szövetkezet feldolgozóüzeme, állami segítséget is kaptak. A szociális szövetkezet a közmunkaprogramból megtermelt gyümölcsöket vásárolja fel, ezekből pedig saját műhelyében lekvárokat, szörpöket, dzsemeket, ajándéktárgyakat készít.

A szövetkezetre jellemzőek a különleges ízek, íz kombinációk pl. fehér csokoládés körte, mákos meggy lekvár fehér és kék mákkal is, rumos meggy, kókuszos málnalekvár, kökényszörp stb., de található fenyőgyüből készült szörp is. A munkavállalók mindegyike közfoglalkoztatott volt korábban, kiválasztásukkor szempont volt az elhivatottság, a fejlődni akarás (minden munkatárs gyümölcsfeldolgozó OKJ tanfolyamon vett részt), a szövetkezet vezetői maguk is tovább képezték magukat.

A programot több környékbeli település is átvette.

Mind az értékesítésben, mind a megvalósításban keresik a fejlődési lehetőségeket. Értékesítés szempontjából a szövetkezeti mintabolt mellett mozgóárus is segíti a terjeszkedést, Aggteleken a Baradla-barlang bejáratánál, helyben és a környékbeli településeken piaci napokon lehet trizsi termékeket venni, de az OFA mentorálásnak köszönhetően egy ebesi szakemberrel is kapcsolatba kerültek, aki segített partnerségi viszonyt kialakítani egy debreceni delikátesszel is, ami kimondottan különleges, kézműves élelmiszerek árusításával foglalkozik.

A cél a folyamatos terjeszkedés és a vállalkozás fenntarthatóvá tétele. Fontos motivációs tényezőnek tartják a közfoglalkoztatás szempontjából is, hogy van hol elhelyezni a bevált munkavállalókat magasabb bérért is, mint amit a közfoglalkoztatási programból biztosítani tudnak.

A fenti tevékenységeken túl a közfoglalkoztatottak a közterületek karbantartását is elvégzik.

Vásárosmiske

Vásárosmiske a sárvári járásban helyezkedik el, lakosainak száma mindössze 395 fő. A régióban alacsony a közfoglalkoztatás, ezért nem köz-, hanem foglalkoztatási jogyakorlatot kerestünk. A Szombathelyi Egyházmegyei Karitás, amely Vas és Zala megyékre terjed ki, számos olyan álláskeresővel foglalkozik, akik valamilyen okból kiszorultak az elsődleges munkaerőpiacról, problémáik miatt pedig a legtöbb település-karbantartó vagy adminisztratív jellegű, közfoglalkoztatásban végzett feladatra sem alkalmasak. Elsősorban a mentális betegségekkel küzdő, illetve megváltozott munkaképességű álláskeresőknek nyújt foglalkoztatást több helyszínen a megyében.

A Levendula-ház 2010-ben kezdte meg működését egy kihasználatlan, romos plébániai épület felújítása után. A nappali foglalkoztatóként üzemelő házban előbb hétezer, majd 12.000 tő, Tihanyból hozott levendulát ültettek, a levendula gondozásával, feldolgozásával és a termékek előállításával 50 fő foglalkozik. További 40 főt egy celldömölki cég foglalkoztat rehabilitációs foglalkoztatás keretében, ők Ausztriából érkező informatikai alkatrészek szétszerelésével és újrahasznosításra való előkészítésével foglalkoznak napi 4 órában. A levendulából különféle kézműves termékeket, illatpárnákat, illatosítókat készítenek, de a foglalkoztatottak csuhéból is készítenek bábukat, vagy saját maguk szövök és varrják a párnákat, táskákat. A levendula mellett a helyi és környékbeli plébániákat is ellátják helyben készült ostyával.

Kemenespálfa Vásárosmiskétől 17 km-re fekvő kistelepülés, lakossága 353 fő. Itt is a Karitás létesített foglalkoztatót egy szintén kihasználatlan, egyházi épületben. Itt 40 embert tudnak foglalkoztatni, akik a nappali ellátásban való részvétel mellett különféle kézműves terméket állítanak elő, bőrfeldolgozást is végeznek. Évekig együttműködésben voltak az IKEÁ-val is, aminek lámpákat szereltek össze, de a Szarvasi-gyár megszűnése miatt idén januárban ez a tevékenység abbamaradt. Az épület mögötti területen 160 szilvafát ültettek az itt dolgozók, a termésből lekvárt, pálinkát állítanak elő.

2014 szeptemberében indult Ólbón a Szent Miklós Gyógyfüves Ház és Kneipp-kert, melynek elsődleges célja a Szombathelyen található, egyházi tulajdonban lévő Castellum teaház ellátása volt gyógyfüvekkel, másodlagosan pedig egy olyan kertet szerettek volna létrehozni, ahol a látogatók megismerkedhetnek a természetközeli, egészséges táplálkozással és lecsendesedhetnek kicsit. Kezdetben plébániakertekből gyűjtötték a gyógynövényeket, jelenleg már több tucat növényfajta terem több száz tővön a kertben.

A növényeket olyan megváltozott munkaképességű vagy mentális betegséggel küzdők gondozzák és dolgozzák fel, akik időközben több szakképesítést is sikeresen megszereztek, mint pl. a gyümölcs-feldolgozó vagy a gyógy- és fűszernövény-termesztő. A padláson szárított termékekből teakeverékeket, illatosító zsákokat és ízesített mézeket, szörpöket készítenek (citromfű, levendula stb.), de a közeli lekvárfőző üzembe is szállítanak. A termékek jelentős részét a Castellum teaház vásárolja fel, de a házban van egy kiállítóterem is, ahol a látogatók is vásárolhatnak a helyi termékekből. A Gyógyfüves Háztól kétutcányira, a falu szemközti határában található a Szent Anna Gyümölcsészet, ahol a környékbeli karitásos telephelyeken termelt gyümölcsöket dolgozzák fel, és értékesítik lekvárként. A telephelyen jelenleg 3 fő dolgozik, mindegyikük volt szenvedélybeteg, mentális betegséggel küzdő vagy megváltozott munkaképességű. A feldolgozó több tonna gyümölcsöt főz be minden évben, mai formájában 2017 óta működik.

Szlovákiai jógyakorlatok

KolostorRozsnyón (Monastery)

Rozsnyón az egykori ferences kolostor épületében kezdődött meg egy városi szintű összefogás 2018-ban. A város tulajdonában álló épületet az önkormányzat helyi civil szervezetek, társadalmi vállalkozások rendelkezésére bocsátotta, akiknek feladata a helyi termékek népszerűsítése, az épület renoválása, egy közösségi tér kialakítása és a helyi kulturális élet felpozícióba hozása lett.

A belvárosban található épületben egymás mellett találhatóak a helyi kisvállalkozások, civil szervezetek, egyesületek, informális csoportok és magánszemélyek üzletei, irodái és terei. A cél, hogy ezek a kezdeményezések megtalálják a közös csatlakozási pontokat, közös projekteket indítsanak, kiegészítsék egymás tevékenységeit, és közös rendezvényeket szervezzenek a helyi lakosság számára.

Habár nem kifejezetten foglalkoztatási célú kezdeményezés, a szlovák közfoglalkoztatási törvény az önkéntességet is aktív munkaerőpiaci eszközként fogadja el, így a közfoglalkoztatási törvény keretein belül támogatja az önkéntesek bevonását a különböző szervezetekhez, kezdeményezésekhez.

Ennek keretében az épületen belül működik egy varroda, amely felesleges textilanyagokat hasznosít újra és egyedi designer darabokat készít, egy mini-könyvtár és kávézó, egy könyvesbolt, számos civil, nonprofit szervezet, kulturális, szociális és turisztikai tevékenységet folytató szervezet irodája, egy stúdió, kiállítási terek a helyi művészek számára, illetve az átrium kis formátumú koncertek, színházi előadások helyszínéül szolgál.

A kolostorban található szervezetek, vállalkozások szeretnék, ha kapcsolódni tudnának más hasonló kezdeményezésekkel, ezek között az ismertebbek a kassai Košice Tabačka, a Breznianska Bombura vagy Žilina. Mindegyikük hasonló kezdeményezés, a helyi kezdeményezéseknek biztosítanak együttműködési lehetőséget, közös rendezvényeket, projekteket.

A rozsnyói kezdeményezésnek nem célja a nyereségtermelés, inkább a helyi közösségi hálózatokat szeretnék kiépíteni, az önkéntességet népszerűsíteni, támogatni a helyi termékek piacra jutását. A kolostorban működő szervezetek pályázati forrásokból fedezik a működtetést, pl. a Norvég Alapon, EU-s pályázatokon keresztül, de önkormányzati támogatást is kapnak. Fontos támogatási elem az Erasmus+ önkéntes programja is, hiszen a nonprofit szervezeteknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy önkéntes munkával béreljenek javítási és rekonstrukciós munkákat, valamint lehetőséget adjanak a bérelt helyiségek saját forrásból történő rekonstrukciójára, amelynek összege csökkentheti a bérleti díjat.

Minden tevékenységük fenntarthatóságának feltétele a külső finanszírozás, a helyi kávézó és könyvesbolt sikere, az adófelajánlások, adományok, vállalati jótékonyági felajánlások és a helyi lakosság támogatásának megléte.

Korompó

A Korompón működő társadalmi vállalkozás 2018-ban kezdte meg működését, célja a helyi és környékbeli hátrányos helyzetű, marginalizált társadalmi csoportok integrálása. Az „Átfogó szolgáltatások a hátrányos helyzetű csoportok számára” elnevezésű projektet működtető L’udia a perspektíva Egyesület 2003 óta működik Korompón és környékén, tevékenységei a hátrányos helyzetű és társadalmilag kirekesztett állampolgári csoportokra irányulnak, főként a szegénységi küszöb alatt élőkre, az idősek és a fogyatékkal élőkre, a hajléktalanokra, az elhagyott és bántalmazott gyermekekre.

Az egyesület évente 10-20 tartós álláskeresőt és fogyatékkal élőket tud foglalkoztatni teljes munkaidőben. Nekik szociális tanácsadást, illetve felnőttképzést is biztosítanak, melyek célja a munkahelyen alkalmazható készségek, képességek fejlesztése, illetve felkészítés a munkafolyamatok ellátására a munkahelyen. Az egyesület a társadalmi vállalkozás elsődleges feladatának tekinti a munkavállalók és környezetük komplex fejlesztését, felkészítésüket az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésre.

Ehhez számos helyi szervezettel együttműködnek, egyeztetnek az önkormányzattal, a helyi és környékbeli foglalkoztatókkal, vállalkozásokkal, milyen munkaerőre lenne szükségük, illetve milyen gyakorlati helyeket tudnak biztosítani a projektbe bevont álláskeresőknek. A képzéseket is az elérhető foglalkoztatók igényeihez igazítják, ezzel biztosítva az elhelyezkedést.

A társadalmi vállalkozás deklarált célja nemcsak a fejlesztés, hanem a helyi munkahelyteremtés is a településen és közvetlen környezetében, ezért nemcsak saját kezdeményezésében fogad marginalizált helyzetben lévő álláskeresőket, hanem más szervezeteknek is segít saját vállalkozás létrehozásában, együttműködik a már meglévő kezdeményezésekkel.

A projekt során természetesen problémát jelent a bevont célcsoport integrálása (alacsony iskolai végzettség, munkaszocializáció hiánya, gyerekfelügyelet és munka összeegyeztetése, késések kezelése, a szabadidős elfoglaltságok hiánya a közösségen belül, amely szintén erősíti az alacsony motivációt bármilyen aktív tevékenység végzésére, az állami támogatásra való támaszkodás, stb.). További problémát jelent a környékbeli munkáltatók érzékenyítése a célcsoport iránt, hiszen elhelyezkedésüket a diszkriminatív hozzáállás is akadályozza. Az egyesület ezért igyekszik tartós együttműködést kialakítani a foglalkoztató intézményekkel, felkészíteni őket is az érkező munkaerő jellegzetességeire, érzékenyítik őket a hátrányos helyzetű csoportok helyzetére, szocializációs különbségeire.

Oázis

Az „Ápoló gazdálkodás” elnevezésű kezdeményezés 2006-ban indult Kassán, az Oáza-nádej pre nový život nonprofit egyházi kezdeményezés keretében, a kassai városi önkormányzat támogatásával. A program elsősorban karitász jellegű tevékenységet foglal magában, célja azoknak a csoportoknak a reintegrálása a közösségbe és a munka világába, akik kiszorultak ezekből a terekből, elsősorban hajléktalanokkal foglalkoznak.

A kassai önkormányzat 2008-ban bocsátott a kezdeményezés rendelkezésére egy épületegyüttest, illetve egy hozzá tartozó, hosszú ideje műveletlen, kb. 4 hektáros földterületet, melyen megrongált üvegházak is találhatóak voltak. Itt mintegy 200 hajléktalan vesz részt a földek gondozásában, az üvegházak helyreállításában, zöldségek, gyümölcsök, virágok és gyógynövények termesztésében.

Céljuk jelenleg a területen lévő, még fel nem újított üvegházak helyreállítása, a palánták növekedésének elősegítéséért fűtött üvegházak kialakítása, bővíteni a növények, virágok termelését, munkahelyteremtés az ügyfelek számára, sajtókészítés elindítása.

A programban a hajléktalanokon túl alkoholisták, mentális zavarokkal küzdő ügyfelek, onkológiai betegek, fogyatékkal élők és börtönből szabadultak, illetve volt gyermekotthonban élők is részt vesznek. Az ügyfelek jelentős része roma származású. Az üvegházakban és parcellákban kb. 10 hajléktalan dolgozik, egy hivatásos kertész felügyelete mellett. Számos ügyfél segíti az állatok gondozását is (csirkéket, juhokat, kecskéket, szamarakat, teheneket tartanak). A kertészet mellett a kezdeményezésnek része egy kutyamenhely is, a kutyák terápiás célt is szolgálnak az ügyfelek rehabilitációjában.

A projekt célja a munkahelyi szocializáció helyreállítása és fenntartása, a hatékony munkavégzés elsajátítása, a kommunikációs készségek fejlesztése. Az ügyfelek emellett számos munkafolyamatban is részt vesznek, a területen eddig három kutat ástak, megjavították az öntözőberendezést, tervezik napelemek és további üvegházak telepítését is, ezen felül elsajátítják a növénytermesztés, állatgondozás ismereteit is.

A kerti munka ugyan elsősorban egy szociális terápiás folyamat része, de emellett elősegíti a helyi termékek népszerűsítését is, a kezdeményezés is támogat más helyi termékeket. Az önkormányzat mellett szponzoroktól, vállalatok és nonprofit szervezetek támogatásaiból, projektekből érkeznek források, illetve támogatást kapnak a Szlovák Köztársaság Pénzügyminisztériumától is. A kezdeményezésben 4 munkavállaló és számos önkéntes dolgozik, akik segítenek az ügyfeleknek a hivatali ügyek intézésében, az orvosi ellátások elérésében, álláskeresési tanácsadásban, terápiás foglalkozásokban. A helyiek munkáját külsős szakemberekként segítik orvosok, kertészek, állatvédők és szociális munkások is.

2015-ben több mint 4,5 tonna zöldséget termesztettek, amelyből mintegy 3 tonna terményt rászorulóknak ajánlottak fel. A megmaradt zöldségeket saját maguk fogyasztották el vagy értékesítették. A programban összesen 25 hátrányos helyzetű családon tudtak segíteni élelmiszeradományokkal. A program sikeresnek mondható, hiszen számos ügyfél tanul újra dolgozni, felelősséget vállalni munkájáért és motivációt is szerez az újbóli elhelyezkedésre, új élet kezdésére.

Relevant

A Műhely az Élethez projekt 2018-ban indult a RELEVANT Non-Profit szervezet kezdeményezése során. Az Eperjesen működő projekt védett munkahely keretében foglalkoztat 3 fő, árvaházból érkező, pályakezdő fiatal, akik promóciós és kegytárgyakat készítenek.

A műhely célja, hogy segítsen a hátrányos helyzetű fiataloknak a munkaerőpiacon is használható készségek elsajátításában, alapkompenciák fejlesztésében, mellyel később az elsődleges munkaerőpiacon is el tudnak helyezkedni. A fiatalok számára ez egy átmeneti állomás a munkanélküliség és az állandó foglalkoztatás között. A szervezet célja egy fenntartható kreatív műhely létrehozása, amely több fiatalnak képes lehetőséget adni a pályakezdésre.

A szervezet együttműködést alakított ki az Augsburgi Hitvallás Evangélikus Egyházának ápolási szolgálatával, ezen belül elsősorban időseknek nyújtanak különböző szolgáltatásokat (magányos vagy hosszan tartó betegségben szenvedőknek, fogyatékkal élőknek, hozzátartozóiknak és a szakellátásban dolgozóknak is, akik elsősorban házi ápolási feladatokat látnak el).

Az együttműködés célja, hogy a célzott marketing és e-kereskedelem révén biztosítsák a szolgáltatások és termékek piacképességét, a haszonból a műhelyben dolgozó fiatalok is részesülnek, ezzel segítve megélhetésüket.

A műhelyben dolgozó fiatalok nyomdással és grafikus szakemberekkel is együtt dolgoznak, részt vesznek a partnerek anyagainak nyomtatásában, szerkesztésében, a vágási és válogatási folyamatokban, a csomagolásban és a terjesztésben is. Ugyanakkor nemcsak nyomdai munkát végeznek, részt vesznek a kreatív tervezési folyamatokban és kézműves termékek, szappanok, ékszerek gyártásában is.

A projektben dolgozik még egy projektmenedzser, illetve a kézműves folyamatokat felügyelő és irányító szakemberek is, akik a betanítást és alapképzést is felügyelik az új munkavállalók számára. Komplex képzési program nem valósul meg a projekt során, de Erasmus+ pályázat keretében részt vesznek jógyakorlat cserékben.

A foglalkoztatást egyelőre uniós forrásokból biztosítják, de igyekeznek nyereségessé tenni a vállalkozást a támogatás lejárt utáni időszakra gondolva.

SOSNA

A Hernádszentandrásban (Druzstevna pri Hornade) működő SOSNA Ökocentrum 2018-ban az 5/2004. közfoglalkoztatási törvény 52 a §-a alapján 2018-ban 3 főnek biztosított önkéntes szolgálatot. A szlovákiai törvények alapján az önkéntes szolgálat az álláskereső aktiválásának egy formája, célja, hogy az önkéntes álláskereső gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek a munkaerő-piaci igényeknek megfelelően.

Az önkéntesség során a törvényi rendelkezés szerint a fogadó szervezet segítséget nyújthat munkanélkülieknek, fogyatékkal élőknek, bevándorlóknak, börtönből szabadultaknak, szerhasználóknak és más, ellátásra szoruló személyeknek, azok családtagjainak. A szolgáltatásokat szociális ügyek, az egészségügy, az oktatás, kultúra, a sport, természeti környezet megőrzése, illetve javítása, a kulturális örökség megőrzése, kulturális vagy jótékonyági események szervezése, a fogyasztóvédelem, esetleg a PR területén nyújthatja a szervezet.

A SOSNA számos civil szervezettel áll együttműködésben, elsősorban olyanokkal, amelyek környezetvédelemmel, kulturális örökség megőrzésével, oktatással foglalkoznak.

A foglalkoztatás keretében elsősorban kerti munkákat végeznek az önkéntesek (zöldségek, gyógynövények, fűszernövények termesztése), de a fenntartható fejlődéssel, energiatakarékos megoldásokkal és zöld építkezéssel is megismerkedhetnek az önkéntesek.

Mivel a SOSNA kis létszámmal rendelkező civil szervezet, összesen 3-4 fő irányítja a napi munkát, ők elsősorban szervezési, adminisztratív és a napi működéshez szükséges feladatokat koordinálják. A szervezet pályázatokból, támogatásokból, rendezvényszervezésből és adófelajánlásokból szerez forrásokat a tevékenységei fenntartására.

Az önkéntesek kiválasztásánál az elsődleges szempont a megbízhatóság és a motiváció. Az önkénteseket a helyi lakosok közül, anyagi helyzet alapján választják ki, de fontos az, hogy önálló munkavégzésre is képesek legyenek, érdeklődjenek a munka iránt, taníthatóak legyenek. Elsődlegesen alapvető kerti munkákat bíznak rájuk, mint a gyomlálás, öntözés, terület-karbantartás, takarítás.

A program legfőbb pozitívumának a motiváció fenntartását tartják, azt, hogy az önkéntesek valóban büszkéek az elvégzett munkára, az elért eredményekre, ez pedig arra enged következtetni, hogy az elsődleges munkaerőpiacon is képesek lesznek elhelyezkedni, amint lehetőségük nyílik rá.

A szervezet ugyanakkor úgy érzi, hogy a hátrányos helyzetű önkéntesek esetében hosszabb távú pénzügyi tervezésre és képzésre is szükség lenne, hogy a program eredeti célját hatékonyan el tudja érni, és az önkéntesek el tudjanak helyezkedni.

Mivel a projekt erősen függ a támogatásoktól, ezért más forrásokat is érdemes bevonni a foglalkoztatásba.

Sprisky Hrhov

A Görgön működő községi szociális szövetkezet 2000-ben kezdte meg tevékenységét, és hamarosan az egyik legismertebb foglalkoztatási jogyakorlattá vált az országban. A településen számos fejlesztést valósítottak meg, mint a községi pálinkafőzde, községi brikett- és pelletgyártás, gyógynövény- és teaszárító, építkezések, méhkaptárak gyártása, munkagép kölcsönző, úszómedencék működtetése, mezőgazdasági munkák során traktorbérlés, illetve a helyi termékekkel való kereskedelem.

Ezekben a tevékenységekben éves szinten átlagosan 82 fő vesz részt, közülük az elmúlt 10 év során körülbelül 50 fő helyezkedett el tartósan a munkaerőpiacon.

A kezdeményezés célja, hogy a településen élő tartós álláskereső, elsősorban romák munkahelyhez jussanak, visszaszokjanak a munka világába, és elsajátítsák a munkavállaláshoz szükséges készségeket, végzettséget szerezzenek.

A település más községekkel, helyi vállalatokkal, üzletekkel és vállalkozásokkal is együttműködést alakított ki, de a Pozsonyi Egyetem tanárai is segítenek a társadalmi vállalkozásról tartott képzésekkel, tanácsadással. A szövetkezet 5 napos képzéseket is szervez települési polgármestereknek, de a községben lévő munkavállalók is járnak képzésekre.

A működtetéshez a forrásokat elsősorban a szövetkezet bevételei fedezik, a településnek más bevételei alig akadnak, a lakosság kb. 53%-a tartós munkanélküli.

A program sikerességét elsősorban abban látják, hogy a munkahelyet nehezen találó, szegregátumokban élő romák helyzete alapvetően javult – a munkanélküliség jóformán megszűnt a településen, az építkezések révén minden család megfelelő lakáshoz jutott, van meleg víz, zuhanyzási lehetőség, ráadásul a házaikat maguk építették, ezért magukénak is érzik, vigyáznak rá. Az itt dolgozók emellett magánvállalkozóknál és cégeknél is találtak tartós munkalehetőséget.

Kezdetben persze problémát jelentett a célcsoport aktivizálása, nehéz volt őket meggyőzni, hogy a község hosszú távú fejlesztésben és nem csak egy pár éves projektben gondolkodik. Emellett nem volt kapcsolatuk más hasonló kezdeményezéssel, akiktől tanulni tudtak volna, így sok olyan problémát is meg kellett oldani, amelyre nem készültek fel. Ez szorosan összefüggött a helyi munkaerő minőségével, muszáj volt képzéseket biztosítani. A helyi termékek és szolgáltatások értékesítése is nehézkes volt kezdetben.

Mindezek mellett 70 embernek tudnak munkát biztosítani a szövetkezetben, a projekt iránt pedig más települések is érdeklődnek országszerte.

Svatobor

A Svatooborban működő szociális vállalat 2006-ban kezdte meg tevékenységét, itt keverednek a terápiás kertészet, a foglalkoztatás, illetve az önkéntességen keresztül történő munkaszocializáció eredményei. A kertészetben 15 részmunkaidős munkavállaló és 150, főként roma önkéntes dolgozik együtt, miközben a fenntartható gazdálkodással kapcsolatos képzésben is részesülnek, illetve ilyen jellegű szolgáltatást nyújtanak másoknak is. A képzés célja, hogy információt nyújtson az ökológiai, illetve földrekonstrukciós munkákba, az ilyen jellegű oktatásba 21 helyszínen több mint ezer, főként roma érdeklődőt sikerült eddig bevonni. Korábbi időszakokban összesen 138 munkásnak sikerült munkát, ezzel együtt jövedelmet biztosítani, akiknek kb. fele volt roma származású.

Svatooborban egy elhagyatott, erősen elhanyagolt földterületet sikerült termő gazdasággá alakítani, jelenleg leginkább zöldségeket, gyümölcsöket, gyógynövényeket termesztnek, de állattartással és kereskedelemmel is foglalkoznak (komposztot, valamint hagyományos kézműves termékeket is értékesítenek).

A piaci értékesítésen túl a forrásokat különböző pályázatokból, együttműködésekéből, díjakból (ASHOKA – Közép-Európa, Orange Foundation Award, Ekopolis Alapítvány, Konfucius-díj, Ekobank Svájc, Nyitott Társadalom Alapítvány, UNPD-GEF kis támogatási összegű projektek stb.), de a Munkaügyi Hivataltól is kapnak foglalkoztatási hozzájárulást, elsősorban a fogyatékkal élő munkavállalók után. A kertészet maga a fenntartáshoz szükséges költségek 20%-át tudja kitermelni, a teljes költségvetésük évi kb. 100.000 EUR.

A kezdeményezést több helyszínen folytatják (Rudlov, Ďurďoš, illetve több településen a varannói járásban). A kezdeményezésben jelenleg 12 fő dolgozik határozatlan időtartamban, közülük 3 fő roma származású. A munkavállalók motiváltak a kezdeményezés fenntartásában, ha más források nem állnak rendelkezésre, önkéntes alapon is dolgoznak a kertészetben. Az állandó munkavállalók között található mezőgazdasági szakember, könyvelő, fotós és marketinges is.

A dolgozók és önkéntesek számos környezetvédelmi tevékenységet is ellátnak a területen, a területen korábban 2 nagyobb, illegális személtérakót számoltak fel, a helyükön pedig a kertészet mellett sportpályákat (röplabda, futball, tenisz, asztalitenisz, kosárlabda) és egy játszóteret is építettek közösségi összefogással.

A kezdeményezés társadalmi hasznossága kiemelkedő, a helyben készült kézműves termékeket leginkább fogyatékkal élők állítják elő, a kertészetben megtermelt zöldség és gyümölcs egy jelentős részét pedig helyi rászoruló családok között osztják szét.

A társadalmi vállalkozások Szlovákiában csak nagyon lassan terjednek, a Svatooborban működő szervezet ugyanakkor már 12 éve működik. Az alapító, Stefan Straka eredetileg pszichológus, így olyan projektet szeretett volna létrehozni, amely segíti a közösségek létrejöttét, és segít megtalálni az itt élő embereknek az élet értelmét. A roma lakosság körében kiemelten sikeres a projekt, hiszen erős munkaszocializációs hatást ért el, visszaesett a bűnözés és a nem roma lakosság is elfogadta a romákat közösségük tagjaiként.

Valaska (WASCO)

A Fialat Romák Egyesülete (Združenie mladých Rómov) 2014 májusában indította el a WASCO mosoda kezdeményezést Valaskában. A község gazdaságilag nagyon elmaradott térségben, a breznóbányai járásban helyezkedik el, lakosságának jelentős része hátrányos helyzetű. A településen ráadásul a magasabb végzettséggel rendelkezők is sokszor álláskereső, nincsenek munkahelyteremtő beruházások a környéken.

A közösségi mosoda 27 főt foglalkoztat a 3700 fős lakosságú településen, ebből 25 fő foglalkozik a ruhaneműk, ágyneműk mosásával, vasalásával (15 fő ebből teljes munkaidőben, 10 részmunkaidőben; több mint felük női munkavállaló), a kitisztított árut pedig céges autók szállítják az ügyfeleknek. Ügyfelek között található több szálloda és a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma is, melynek az egyenruháit tisztítják az itt dolgozó munkavállalók.

A vállalkozásból eddig 70-80 fő lépett ki eddig az elsődleges munkaerőpiacra, emiatt nagy a fluktuáció, de a vállalkozás kimondottan célul tűzte ki, hogy a hátrányos helyzetű álláskeresőket felkészítse a tartós munkavállalásra, így nem célja, hogy tartósan bent tartsa a munkavállalókat a vállalkozásban. Inkább átmeneti állomásnak szánják a munkanélküliség és a tartós elhelyezkedés között.

A községben és környékén is nagyon kevés a munkalehetőség, sok a hátrányos helyzetű, a munkanélküliség tartósan magas, kb. 15% körül mozog. A vállalkozásban olyanok is dolgoznak, akik 10-20 éve nem tudtak elhelyezkedni, vagy legfeljebb település karbantartási munkákat bíztak rájuk (utcaseprés, szemétszedés), itt viszont akár vezetői feladatokat is ellátnak. A vállalkozás rossz egészségügyi állapottal rendelkezőket is foglalkoztat, akik többnyire betegségük miatt nem tudnak elhelyezkedni, így ők is lehetőséget kapnak a munkavégzésre, társadalmi felzárkózásra.

A működéshez szükséges források egy részét a helyi Munkaügyi Hivatal biztosítja, de uniós és más pályázati alapokból is kaptak már támogatást. A vállalkozás indításához 250.000 euró kellett, de mára önfenntartóvá vált, több mint 150 állandó ügyfele van országszerte. A WASCO szorosan együttműködik a helyi Felsőgaram-menti Multifunkciós Központtal is, melynek célja a hátrányos helyzetűek számára tanácsadás és képzés biztosítása, munkaerőpiaci felkészítésen, álláskeresőn keresztül. A központ szolgáltatásainak költségét részben a mosoda bevételeiből fedezi.

A munkavállalókat más külsős szakemberek is segítik, pl. közösségfejlesztők, civil szervezetek szakemberei, állami intézmények tanácsadói, számos marketingtanácsadást és megjelenési lehetőséget kapnak különböző országos rendezvényeken, fesztiválokon is.

A vállalkozás 2018-ra vált teljesen önfenntartóvá, jelenleg számos országos intézmény, egyetem, a parlament és a védelmi minisztérium is ügyfelek közé tartozik. Céljuk, hogy a mosás mellett textiljavítási munkákat is el tudjanak végezni, illetve más helyszíneken is tudjanak irodát kialakítani.

Romániai jógyakorlatok

DIZAB-ROM

A DIZAB-ROM kezdeményezés jelenlegi formájában 2017-ben indult Argeşmegyeészaki részén. A kedvezményezettek 21 környékbeli település (Albeşti, Aref, Băiculeşti, Corbeni, Tigveni, ValeaDanului, ValeaIaşului stb.), ahol a megye lakosságának mintegy 17%-a koncentrálódik. A kezdeményezésben 8 főt foglalkoztatnak, közülük eddig 2 fő lépett ki az elsődleges munkaerőpiacra.

A munkavállalók különböző (magas, közepes, vagy könnyű) típusú (mentális, mozgásszervi, halló- és vizuális) fogyatékkal élő fiatalok, akiknek nincs lehetőségük középiskolai vagy szakiskolai oktatásban részt venni, ezzel együtt végzettséget szerezni. Emiatt szükség volt egy szakmai előkészítő műhely létrehozására, ahol a fiatalok védett foglalkoztatás keretében dolgozhatnak, szakmát szerezhettek, illetve szakmai tanácsadást is kapnak a munkavégzés során. A szakmai tanácsadás komplex, kiterjed a készségfejlesztésre, munkaterápiás tevékenységekre, pályaválasztásra, önismeretre, az elhelyezkedés utáni életre való felkészítésre, illetve a szabadidős és önkéntes tevékenységekre is.

A kezdeményezés szoros együttműködést alakított ki Curtea de Argeş önkormányzatával, az Argeş megyei tanáccsal, a megyei gyermekvédelmi hatósággal (Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţia Copilului (DGASPC) Argeş), illetve számos helyi iskolával és a Romániai Paralimpiai Bizottsággal is. A szakoktatás egy részét meghívott mesterek végzik (pl. könyvkötés, a fiatalok itt egy 360 órás képzésben részesülnek). A mindennapi munka során azonban saját humán erőforrásra építenek, a működtető alapítványban dolgozó szociális munkások foglalkoznak a műhely fiataljaival. A foglalkoztatás során a fiatalok kézműves ajándéktárgyakat, gyertyákat, illetve nyomdai termékeket készítenek. Felvásárlóiik között találhatóak egyetemek, cégek (a könyvkötészeti szolgáltatáson belül diplomamunkák, céges dokumentumok kötését vállalják), helyi cégeknek kisebb mennyiségű nyomtatványokat állítanak elő, míg az ajándéktárgyakat fesztiválokon, vásárokon, különböző rendezvényeken értékesítik.

Az alapítvány saját értékesítési vállalattal is rendelkezik, amely megkönnyíti a hazai terjesztést, külföldre pedig partnerszervezeteken keresztül kínálják termékeiket, pl. Franciaországba. Forrásait tekintve a műhely indulását a Műhely a Fogyatékkal Élők Országos Hatósága támogatta eszközökkel, a fenntartást részben a helyi egyházmegyével kötött együttműködés biztosítja. A műhely működési területét az önkormányzat biztosítja, ingyenesen bocsátotta az alapítvány rendelkezésére. Az eladások a működési költségek 30%-át fedezik. Ezen felül adófelajánlásokból és pályázati forrásokból tudnak gazdálkodni.

A program szeretné, ha hosszabb távon is együtt tudnának működni a partnereikkel, az önkormányzat pl. jelenleg üvegházak felvásárlásán gondolkozik, amely a készíthető termékek, elvégezhető feladatok körét is bővíthetné a fogyatékkal élő fiatalok számára.

FELIX

A FELIX Otthon Alapítvány 2008-ban kezdte meg egy társadalmi vállalkozás működését Nagyváradon. A szervezet 1995-ben jött létre azzal a céllal, hogy erőforrásokat teremtsen az állami gondozott gyermekek ellátásához. Az elsődleges cél a saját célra felhasznált élelmiszer (tej) megtermelése volt, innen nőtte ki magát önfenntartó vállalkozássá. 2008-tól folytatnak szociális gazdasági tevékenységet, mellyel reményeik szerint a fiatal gondozottak elhelyezkedését is segítik.

A tejtermelésben 14 fiatal dolgozik, közülük 2 fő váltott munkahelyet. A tejtermelés mellett szabóműhelyt, idény jellegű motelt, asztalos műhelyt és autószerelő műhelyt is fenntartanak, itt összesen 13 fő dolgozik. A szabó műhelyben szatyrokat, konyhai és fürdőszobai kiegészítőket készítenek, míg az asztalos műhelyben bútorok készítésével és javításával foglalkoznak.

A szarvasmarhafarmon egy állandó állatorvost és egy menedzsert foglalkoztatnak a fiatalok mellett, de önkéntesként több tenyésztő is segít az állatok gondozásában, szaktanácsadásban.

Az alapítvány együttműködésben áll a megyei gyermekvédelmi hatósággal, illetve számos nemzetközi szervezettel, akiken keresztül külföldön is értékesítik kézműves termékeiket. Ilyen együttműködő partnerszervezet például az Amblecote Christian Centre, az Assist International, a Habitat for Humanity, a People to People (FTM), a PMU Interlife, a Remember the Children, a Rotary International, a Samaritan's Purse, a Sweden Second Hand Stores, a The Hope Alliance, a Whitlease Assembly of God, illetve több más egyesült királyságbeli, ausztrál, norvég, svéd, dán, amerikai és romániai egyházi szervezet, melyek adományokkal is hozzájárulnak a működési költségek fedezéséhez.

A tej kisebb részét (kb. 10%-át) saját felhasználásra szánják, a többit Nagyváradon és környékén értékesítik, 3 településen tejautomatát is felállítottak. A textilárut elsősorban a nemzetközi piacon értékesítik külföldi partnereiken keresztül, a nyáron üzemelő motelben hazai és külföldi vendégek tartózkodnak, az asztalosműhelyben saját felhasználásra, gyermekotthonba készülnek a bútorok, míg az autószerelő műhelyben szintén a saját gépparkot tartják rendben.

A vállalkozás elsődleges sikerét abban látják, hogy a gyermekotthonból kikerülő fiataloknak hosszú távon tudnak munkahelyet biztosítani, van, aki már tíz éve itt dolgozik, és a fiatalok mintegy tizede vált csak munkahelyet magasabb bérért. Az is siker, hogy a szarvasmarhafarm önellátóvá tudott válni, kitermeli a költségeket és béreket, a többi tevékenységhez pedig külföldről is kapnak felajánlásokat.

A szakmai továbbképzések is rendszeresek, itt szintén részt vállalnak a külföldi partnerek, elsősorban a skandináv országokból érkezők, akik segítenek a környezetbarát gazdálkodási ismeretek elsajátításában, fejlesztésében.

A vállalkozás jelenleg fejlesztés alatt áll, tejfeldogozó üzemet létesítenek.

Hófehérke

A kolozsvári Ajutați Copiii România Alapítvány 2006-ban indította el Hófehérke (Albăca Zăpada) elnevezésű kezdeményezését, amely mosodai, ruhatisztító szolgáltatások, takarítást és kertápolást kínál.

A társadalmi vállalkozásban 5 fő dolgozik a mosodában, 5 lát el takarítói szolgáltatást, és 5 fő, illetve 2 munkavezetőjük végzi a kertgondozást. A munkavállalók állami gondozásból kikerülő, fogyatékkal élő, hátrányos helyzetű fiatalok. A vállalkozás célja, hogy első munkahelyet biztosítson ezeknek a fiataloknak, akik a jobb szocializáció érdekében a szabadidejüket is együtt töltik (rendszeresen kirándulásokat szerveznek). A csapat jól összeszokott, a munkáltatók és munkavállalók közti viszony harmonikus, rugalmas. A munkáltatók egyik kiemelt eszköze a dicséret, a díjak, ajándékok kiosztása a jó munkavégzésért, ezzel is fejlesztve a fiatalok munkamotivációját, beilleszkedését.

Az itt dolgozó fiataloknak az alapítvány lakhatást is biztosít, függetlenül attól, fogyatékkal élnek-e vagy sem. A munkavállalók mellett 3-4 szociális munkás dolgozik, ők mindenki számára egyéni fejlesztési tervet dolgoznak ki, figyelik társadalmi-szakmai pályájukat, előrehaladásukat, segítenek a szakmai orientálódásban, életvezetési tanácsadást nyújtanak, megbecsülik az elsődleges munkaerőpiacon való foglalkoztathatóságuk mértékét, és amennyire lehetséges, nyomon követik a védett környezetből való kilépésük utáni fejlődésüket is.

Az alapítvány a megyeri gyermekvédelmi hatóság mellett együttműködik a németországi Kinderhilfe Rumanien és a Johanniter Unfal Hilfe egyesületekkel is.

A mosodai szolgáltatások kb. 40%-át helyi közintézmények, 20%-át helyi vállalkozások, 30%-át más cégek veszik igénybe, a fennmaradó 10%-ban pedig magánszemélyek keresik fel a vállalkozást. Takarítást 40%-ban közintézmény, 40%-ban helyi vállalkozás, 20%-ban valamilyen más cég igényel, míg a kertápolási szolgáltatást teljes egészében közintézményekben látják el a munkavállalók.

A vállalkozásnak jelenleg 47 élő szerződése van, ezekből a szerződésekből 24 állandó, hosszú távú megállapodásra vonatkozik. A vállalkozás indításakor a Német Fejlesztési és Gazdasági Együttműködések Minisztériumának támogatásával szerezték be a mosó- és vasalógépeket, illetve külföldi szervezetek adományából gazdálkodtak. A 30 négyzetméteres helyiséget, amelyben dolgoznak, a Babes-Bolyai Tudományegyetem bocsátotta rendelkezésükre.

A vállalkozás részben önfenntartó, 2010-ben a költségek 53%-át tudták a bevételekből fedezni, mára ez az arány megközelíti a 70%-ot. A vissza nem térítendő támogatások összege azonban alatta marad az alapítvány vállalkozása által termelt bevételnek. A profit egy részét a vállalkozás fejlesztésébe forgatják vissza. A cél a programban résztvevő fiatalok számának bővítése, ezért az alapítvány jelenleg olyan források után kutat, amellyel növelni tudja a programban résztvevők munkaerőpiaci integrációját, és nyomon tudja követni társadalmi fejlődésüket.

Recikli

A Plusz Jövő Egyesület (Asociația Viitor Plus) 2009-ben indította el Recikli elnevezésű projektjét Bukarestben, jelenleg 4 főt foglalkoztatnak. A program célja a környezettudatos életvezetés, a szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése. A programban a helyi közösségből kikerülő, hátrányos helyzetű munkanélkülieket alkalmaznak, így nemcsak elhelyezkedést, hanem családjuk számára más, munkahelyhez kötött szociális ellátások elérését is biztosítják.

A munkavállalók mellett egy projektkoordinátor segíti a munkát, mellette az egyesület önkéntesei segítenek a megvalósításban. A szervezet együttműködik a helyi önkormányzatokkal Bukarest több kerületében, részt vesz azok közösségi és nevelési rendezvényeinek szervezésében, de az alkalmazottak kiválasztásában a romániai SOS Gyermekfalu is segít, a kerékpárral történő megvalósítást pedig az Asociația Bate Șauasă Priceapălăpa kerékpáros egyesület támogatja.

A programban olyan kisebb mennyiségű (25-150 kg közötti), szelektíven gyűjtött hulladékot gyűjtenek és értékesítenek tovább, amiért a nagyobb begyűjtők vagy feldolgozók nem mennek el. Kisebb cégekkel, lakóközösségekkel kötnek szerződést, ezen közösségeket egyúttal nevelik is a környezettudatosságra. A hulladékért házhoz mennek, a begyűjtést kerékpárral végzik, így nincs CO₂ kibocsátása a vállalkozásnak. A kihelyezett szelektív hulladékgyűjtők oldalaira is információs táblákat helyeznek el, a környezettudatosságot népszerűsítő tartalmakat nyomtatnak és terjesztenek.

Forrásait tekintve az egyesület évi 30.000 EUR költségvetésből gazdálkodik, ennek 40%-át a kereskedelmi tevékenység, 60%-át pedig finanszírozás biztosítja pályázatokon (pl. Kaufland környezetvédelmi projektek) és adományokon keresztül.

A munkavállalók minden esetben képzésben részesülnek, egyrészt a kerékpáros közlekedéssel kapcsolatban, másrészt kommunikációs készségeik fejlesztése érdekében, hogy hatékonyan tudjanak kommunikálni az átvevőhelyekkel, lakóközösségekkel is.

A program eredményei nagyon sokrétűek: biztosítják, hogy ezen hulladékok valóban újrahasznosuljanak, környezettudatosságra nevelik a résztvevőket, munkahelyet, megélhetést biztosítanak a hátrányos helyzetű foglalkoztatottaknak, fejlesztik munkakultúrájukat. A hulladékot ezen felül környezetbarát módon gyűjtik össze.

A megvalósítók szeretnék, ha több erőforrást tudnának biztosítani a pályázatok írására, ezzel is növelve a bevételeket, lehetőségeket, de mindent egybevéve elégedettek. A vállalkozás fejlődik, az alkalmazottak száma és a lefedett terület is nő, a végső cél az önfenntartóvá válás.

Gyakorlatukat már több másik város is átvette, mint pl. Temesvár.

SM Emmaus

A Freres Egyesület programja 2013-ban kezdődött Szatmárnémetiben, jelenleg 20 fiatalt foglalkoztatnak munkaszocializációs programjukban. Az Egyesület használt bútor üzletet és egy gyorséttermet is működtet, a munkavállalóik pedig gyermekvédelmi intézményekből kikerülő, illetve hátrányos helyzetű fiatal felnőttek, akiknél a cél a szakmai és szociális integráció segítése.

A foglalkoztatás során több nemzetközi, elsősorban francia, angol és svájci szervezetekkel működnek együtt, ezek a szervezetek szakképzést és külföldi szakmai gyakorlatot is biztosítanak a fiatal munkavállalók számára. A munkavállalókat egy jogász és egy pszichiáter is segíti, aki az egyesület állandó alkalmazottja, feladataik a fiatalok életvezetésének segítése, a közösségi életbe való integrációjuk, illetve a felelősségvállalás ösztönzése.

Forrásaikat tekintve leginkább külföldi adományokból gazdálkodnak, melyek jellemzően Franciaországból, Finnországból, Svájcban és az Egyesült Királyságból érkeznek használtáruként (bútorok, edények, egyéb termékek), melyeket saját üzletükben tudnak értékesíteni a programba bevont fiatalok. Az utóbbi két évben a Románián belülről érkező pénzadományok visszaestek, az adófelajánlások nem jellemzőek.

A programba bekerülő fiatalok között többen mentális betegségekkel küzdenek, szocializációjukban hiányosságok maradtak, ezért minden új munkavállaló 1-3 hónapos próbaidővel kezd a programban, amely alatt kiderül, be tud-e illeszkedni a közösségbe. Ha sikerrel teljesíti a próbaidőt, munkát és szállást is kap, illetve lehetősége lesz tovább képezni magát. Van, aki a programban való részvétel miatt fejezi be tanulmányait, legyen szó általános iskoláról vagy középiskoláról.

A résztvevők elsősorban külföldi képzéseken és szakmai gyakorlaton vesznek részt, és a külföldi partnerszervezet által kínált szakmákból választhatnak, pl. fodrász, szakács, felszolgáló, bútor-restaurátor. Az egyszeri, 1-3 hónapos képzések mellett a szakmai gyakorlattal kiegészítve ez akár egy év is lehet. A képzések, szakmai gyakorlatok végeztével tanúsítványt, oklevelet kapnak a résztvevők.

Akik sikeresen elvégzik a képzést, jó eséllyel tudnak elhelyezkedni, egyes esetekben az egyesület vállalkozási profilját is fejlesztik, pl. a bútor restaurátor, felszolgáló, szakács képzés esetében. A közösségen belül magas a fluktuáció, van, aki lemorzsolódik, de számos fiatal a szakma megszerzése után tud jobban fizető munkahelyen elhelyezkedni.

A jövőben az egyesület mindenképp szeretné fejleszteni a programot, növelnék az alkalmazottak számát, a szolgáltatások spektrumát, ebben a korábban bevont és általuk képzett tagokra is támaszkodhatnak.

STEA

A STEA kert programot 2015-ben indította a Stea Egyesület, Szatmárnémetiben. A program célja 22 hajléktalan fiatal életének fejlesztése 24 hónapon keresztül, melynek része a társadalmi és munkavállalói integráltságuk fejlesztése, szakmaszerzésük segítése, egyéni tanácsadás és terápia biztosítása, beilleszkedésük támogatása.

Habár a program maga nem kimondottan a foglalkoztatásról szól, mégis jógyakorlatként kezeljük, hiszen a munkán keresztül jelentősen képes javítani halmozottan hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiacra lépését. A program indulása óta ez három fiatalnál sikerült is.

A programban egy pszichológus és egy szociális asszisztens teljes munkaidőben, több szociális munkás és önkéntes pedig változó munkarendben segíti a fiatalokkal kapcsolatos munkát. A résztvevők a kertészkedés mint terápiás program mellett délutáni foglalkozásokon is részt vesznek szociális készségeik fejlesztése érdekében, a program során előtérbe kerül az érzelmek kifejezése, a szociális viselkedés fejlesztése és a pályaválasztás is.

A programban elsősorban bio zöldségeket termesztnek, melyet internetes értékesítéssel és ingyenes házhozszállítással kínálnak Szatmárnémeti területén, illetve a programban résztvevő fiatalok is természetbeni juttatásként részesülnek belőle. Az internetes értékesítés során egységes áron vásárolhatnak az érdeklődők egy kosarat, amelynek tartalma hetente változik, a terméshozamnak megfelelően.

Az egyesület két francia és egy olasz szervezettel működik együtt, elsősorban tapasztalatok átadásában tudnak egymásnak segíteni. Forrásait tekintve az egyesület pályázatokból tartja fenn magát, pl. a PACT Alapítvány, és az OMV-Petrom Tara lui Andrei programján keresztül.

A programot sikeresnek tekintik, nem jellemző a lemorzsolódás, akik részt vesznek a programban, a munkavégzés után a délutáni foglalkozásokon is szívesen maradnak. Sikerült védett környezetet biztosítani a fiataloknak a tanulási-beilleszkedési folyamat során, míg elsajátítják azokat a tudnivalókat, fejlesztik azokat a készségeket, melyekkel később el tudnak helyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon.

A cél, hogy a program minél inkább saját lábra álljon, hogy minél több együttműködést alakítsanak ki a fiatalok későbbi munkába állásához. A marketing- és üzleti ismereteiket jelentősen szeretnék fejleszteni, hiszen a program indulásakor ez nem volt megfelelő szintű, ami a napi működés során megnehezítette az értékesítési folyamat átlátását, kiépítését.

Annak ellenére, hogy a biogazdálkodás területén sem volt megfelelő ismeretük, a program során ezt fokozatosan sikerült elsajátítani és sikeresen átadni a fiataloknak is.

Tamáshida

Tamáshidán 2011-ben indult el a Ruhama Alapítvány által működtetett kosárfonó műhely. A program célja a helyi roma közösség integrációjának segítése, munkahelyteremtés a hátrányos helyzetű, elsősorban roma származású fiatalok és felnőttek számára, a munkanélküliek bevezetése az elsődleges munkaerőpiacra.

A műhelyben 6 munkavállaló dolgozik, tevékenységüket 2 szociális munkás segíti. Külsős szakemberként igénybe vették egy kosárfonó mester szolgáltatását is, aki felkészítette a munkavállalókat a minőségi fonott termékek, kosarak elkészítésére.

Az alapítvány együttműködést alakított a Nagyszalontai Polgármesteri Hivatallal, amely egy fűzfa ültetvény számára biztosít termőterületet, a kosarakat így helyben, saját maguk által termesztett alapanyagból tudják elkészíteni. Az elkészült termékeket elsősorban Ausztriában értékesítik, saját webshoppal rendelkeznek, amelyen keresztül a kosarakat, virágtartókat és más fonott díszeket árulják.

A programot a Munka-, Családügyi és Szociális Minisztérium (Ministerul Muncii, Familieiși Protecției Sociale) pályázatából finanszírozzák, de a vállalkozás számos stratégiai fejlesztést is végrehajtott a versenyképesség érdekében. Ahhoz, hogy piacképes terméket tudjanak előállítani, minőségi felszerelésre és alapanyagra volt szükség. A vesszőt például egy Vrancea megyei ültetvényről szerezték be, később saját ültetvény létrehozásába fogtak.

A program során kedvező volt, hogy a helyi roma közösséggel már korábban sikerült jó kapcsolatot kialakítani, és az önkormányzat is támogatta a kezdeményezést, mindenki motivált volt a kezdeményezés sikerében. A megvalósítás során ráadásul a képzésben részt vettek közel egyharmada helyezkedett el később a vállalkozásban, egyharmada máshol kapott munkát, a többiek lemorzsolódtak; a munkába állási arány azonban így is 66%-os volt.

A bevont hátrányos helyzetű munkanélkülieknek azért is tudnak hosszú távon is megélhetést nyújtani, mert már a kezdetektől fogva szempont volt a versenyképesség, a minőségi, piacképes termékek előállítása. A vállalkozás jelenleg is működik, elsősorban a folyamatos külföldi megrendeléseknek köszönhetően, másodsorban a webshoppal keresztül folytatott értékesítés hoz annyi árbevételt, hogy a műhely fenn tudjon maradni.

Melléklet Kérdőív

közmunkaprogram jógyakorlat leíráshoz

Alapadatok

1. A közmunkaprogram neve		2. A program indulásának időpontja (év)	
3. A működtető szervezet neve, székhelye, kapcsolattartó neve, elérhetősége			
4. A megvalósítás helyszíne/i (település/ek) <i>A fontosabb településeket aláhúzással jelölje!</i>			
5. A foglalkoztatottak száma tevékenységtípusonként	év	Év	
	a foglalkoztatottak száma	az elsődleges munkaerőpiacra kilépők száma összesen	
Tevékenység			
a.			
b.			
c.			
d.			
e.			
f.			
g.			

A megvalósítás

<p>6. A program legfontosabb célkitűzései címszavakban(a foglalkoztatáson kívül)</p>						
<p>7. Milyen szervezetekkel működnek együtt, mire irányul az együttműködés?</p>						
<p>8. Milyen külső szakemberek segítségét, milyen célból/feladatra veszik igénybe? <i>A csak időszakosan is foglalkoztattakra/megbízottakra is gondoljon!</i></p>						
<p>9. Milyen belső – nem közfoglalkoztatott – szakemberek segítségét, milyen célból/feladatra veszik igénybe? <i>A csak időszakosan is foglalkoztatottakra/megbízottakra is gondoljon!</i></p>						
<p>10. A közmunkatevékenység során előállított termékeket, szolgáltatásokat milyen vevői körnek értékesítik? (jelölje) <i>Kérjük, főbb tevékenységenként adja meg az adatokat.</i></p>	<p>Önkormányzat, önkormányzati intézmény <i>Pl. óvoda,</i></p>	<p>Más helyi közintézmény <i>Pl. iskola, nem önkormányzati egészségügyi intézmény, stb.</i></p>	<p>Helyi, kistérségi cég <i>Pl. boltok, egyéb ipari vagy szolgáltató, vállalkozások</i></p>	<p>A kistérségen kívüli cég</p>	<p>Juttatás a szociálisai rászorulóknak számára <i>Csak akkor írja ide, ha az adott termék, szol-</i></p>	<p>Egyéb, éspedig: <i>Kérjük, írja be azt is, hogy milyen módon hasznosították!</i></p>

						gál- tatás , nem vala- mely önko- r- mán- yzati intéz- mé- nyen ke- resz- tül kerül a rászo- ru- lók- hoz	
Tevékenység/termé- k vagy szolgáltatás							Mód
a.							
b.							
c.							
d.							
e.							
f.							
g.							
11. Van-e valamilyen jellegetes, csak az Önök közmunkaprogramjára jellemző értékesítési módjuk, felvevőpiacuk?							
12. Milyen dokumentumok állnak rendelkezésre a programról/kezdemé- nyezésről, hogyan lehet ezeket elérni? <i>(Pl. program leírás,</i> <i>hatásvizsgálat, kutatás,</i> <i>interjúk, média megjele-</i> <i>nés, honlap stb.)</i>							
13. Milyen forrásokból							

finanszírozzák a működést? (térjen ki minden forrás típusra)	
---	--

A (köz)foglalkoztatottak

<p>14. Hogyan választják ki az egyes közmunkakörökben foglalkoztatottakat? <i>Pl. képzettség, családi helyzet, anyagi helyzet alapján, állandó foglalkoztatottságra törekedve vagy inkább folyamatosan cserélve a dolgozókat, stb. Ha eltérő kiválasztási lehetőségeik, szempontjaik vannak az egyes tevékenységeknél, munkaköröknél, kérjük, adja meg ezeket részletesen!</i></p>	
<p>15. Kapcsolódik-e, kapcsolódott-e a közmunkaprogramhoz valamilyen képzési, fejlesztési program? <i>Kérjük, adja meg részletesen, hogy kik és milyen fejlesztésben, képzésben részesültek/nek (egyszeri–folyamatos, célja, témája, kimenet), s adja meg a fejlesztés, képzés főbb paramétereit is! (pl. x órás tanfolyam, tréning, iskolai képzés, stb.)</i></p>	
<p>16. Ha volt képzési, fejlesztési program: mi az ezzel kapcsolatos tapasztalatuk? <i>Mennyire volt sikeres? A jelentkezés aránya, a lemorzsolódás, a megszerzett tudás, kompetenciák stb.</i></p>	

A program értékelése

<p>17. Mit tart a programjuk legfőbb pozitívumainak? (eredmények)</p>	
<p>18. Milyen komolyabb nehézségekkel kellett megküzdeniük?</p>	
<p>19. Mi az, amit utólag másképp csinálnának? Miért?</p>	
<p>20. Hogyan látja a program jövőjét? <i>Mindenképpen térjen ki a program fenntarthatóságára, a fejlesztési igényekre és lehetőségekre!</i></p>	